

V. РОЗВИТОК ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ

УДК 347.513:341.384

Барановський Олександр,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри права
Маріупольський державний університет
o.baranovskiy@mdu.in.ua
ORCID.ORG/0000-0002-6853-3896

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ЗА ВТРАЧЕНЕ ЖИТЛО В УМОВАХ ПОСТВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Дана тема є дуже актуальною як сьогодні так і в подальшому в умовах поствоєнного відновлення країни та відновлення нормальної життєдіяльності осіб які постраждали від збройної агресії рф. На сьогоднішній день, це питання є дуже болючим для багатьох осіб які втратили своє житло та були вимушено переміщені з окупованих територій України, так само це питання і залишиться актуальним в умовах поствоєнного відновлення країни. Наслідками агресії рф є значна кількість постраждалих цивільних осіб які були вимушені покинути місця свого постійного проживання або стали внутрішньо переміщеними особами в Україні, або отримали тимчасовий захист в інших країнах. За останніми даними, шкода завдана житловим будинкам цивільних осіб складає майже 50 млрд доларів США.

Актуальною потребою на сьогодні є законодавче визначення поняття «постраждалих у наслідок збройної агресії російської федерації проти України» і це завдання повинно бути вирішено Верховною Радою України у найкоротші терміни, що в умовах поствоєнного відновлення дозволить постраждалим громадянам України в найкоротші терміни відновити свої права та отримати компенсації.

Наступною актуальною проблемою на сьогодні є відшкодування збитків завданих житловим будинкам цивільних осіб в результаті збройної агресії рф, оскільки за останньою офіційною інформацією близько 2,4 мільйони українців втратили своє житло і на сьогоднішній день не мають засобів відновлення своїх прав та отримання компенсації за втрачене житло.

Отже основною метою цих тез є порівняння та визначення можливих шляхів вирішення даної проблеми постраждалого від збройної агресії рф населення України, як в умовах сьогодні так і в умовах поствоєнного відновлення.

Сьогодні існує лише два шляхи підтвердження пошкодження або втрати житлових будинків це судовий та адміністративний. Судовий шлях відшкодування збитків завданих збройною агресією рф також можна поділити на два шляхи – «Кримінально правовий» та «Цивільно правовий». Кримінально правовий шлях не є дуже популярним, оскільки для його реалізації спочатку повинна бути виконана титанічна робота представників правоохоронних органів зі встановлення конкретних осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. Але як свідчить судова практика, існують і такі судові рішення, як, наприклад, у справі № 588/1072/22 вироком суду двох військовослужбовців збройних сил рф, які під час воєнних дій пострілом з танкової гармати пошкодили стаціонарний корпус будівлі Тростянецької міської лікарні, де на той час перебували пацієнти та персонал, було засуджено кожного за ч. 2 ст. 28 та ч. 1 ст. 438 ККУ до 11 років позбавлення волі. Суд також задовольнив і цивільний позов в рамках цього кримінального провадження та стягнув із держави рф майнову шкоду.

Цивільно правовий шлях відшкодування збитків завданих збройною агресією рф є більш популярним однак одночасно з цим не є найпростішим оскільки даний шлях передбачає самостійний збір доказів втрати або пошкодження житлового будинку. Для даного шляху відшкодування збитків застосовується Порядок виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії рф, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд, затверджений постановою КМУ від 19.04.2022 № 473: проводяться визначені цим порядком види обстеження та складається акт обстеження, до якого обов'язково додаються результати фотофіксації об'єкта, що свідчать про характер та обсяг руйнувань.

Також важливим аспектом розгляду такого типу справ є визначення розміру заподіяної шкоди. Під час визначення реальних збитків, завданих житловим будинком, руйнування або їх пошкодження у зв'язку із збройною агресією рф, застосовується відповідна методика, затверджена наказом Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223 і зареєстрована у Мін'юсті 22.12.2022 за № 1522/38858. Ця методика є обов'язковою для використання під час незалежної оцінки збитків, завданих постраждалим внаслідок збройної агресії, та проведення судової експертизи пов'язаної з визначенням обсягом таких збитків. Під час визначення збитків необхідно отримати визначений законодавством документ, який підтверджує, що втрата, руйнування або знищення відбулося внаслідок збройної агресії рф. Визначення завданої шкоди та збитків внаслідок збройної агресії рф, що проводиться відповідно до цієї методики, застосовується як у межах «Кримінально правового» та і в межах «Цивільно правового» шляхів.

Також існує і адміністративний шлях отримання компенсації на відновлення пошкодженого майна за допомогою державної програми «Відновлення», щоб стати учасником цієї програми достатньо подати заявку у застосунку «Дія» або в центрі надання адміністративних послуг чи управліннях соціального захисту населення. Однак є обмеження встановлене державою, розмір виплати не може перевищувати 200 тис грн.. Також є і важлива умова, програма розрахована на незначні пошкодження житлового будинку, а саме на ремонт даху, заміну вікон та дверей. Іншу частину витрат на відновлення пошкодженого майна буде відшкодовуватись через механізм репарацій. Ця програма не поширюється на тимчасово окуповані території оскільки українська влада не має можливості зафіксувати розмір пошкоджень на цих територіях.

Підсумовуючи все вищевикладене, можна зробити такі висновки, що універсального механізму відшкодування заподіяної шкоди внаслідок збройної агресії рф, на сьогоднішній день не існує. Проте вже зараз існують певні шляхи відшкодування збитків. Для ефективного захисту прав постраждалих в результаті збройної агресії рф, потрібен системний підхід і чіткі та зрозумілі для кожного потерпілого поетапні дії, які приведуть до реального відшкодування заподіяної шкоди.

Реалізацію прав потерпілих осіб на відшкодування заподіяної шкоди можна здійснювати шляхом подання цивільного позову в рамках кримінального провадження, що значно спростить доказування як самого факту заподіяння шкоди, так і розміру завданих збитків.

Також, постраждалі особи можуть захистити свої права та отримати компенсацію і в рамках цивільного судочинства, але в даному випадку постраждалій особі необхідно буде самостійно вчиняти всі процесуальні дії, спрямовані на збирання, отримання та закріплення доказів, які сприятимуть доведенню в судових інстанціях заявлених ним позовних вимог.

Щодо, адміністративного шляху отримання відшкодування збитків то він є найлегшим, але передбачає певні умови та обмеження щодо обсягу відшкодування збитків.

Нажаль, всі перераховані варіанти отримання компенсації за втрачене або пошкоджене майно можливі лише за умови знаходження такого майна на території України, але на сьогоднішній день існує велика кількість людей які втратили своє житло та були вимушені покинути місця свого постійного проживання і на теперішній час не мають законодавчо врегульованого механізму відновлення своїх прав та отримання компенсації. Це повинно зумовити подальше удосконалення механізму отримання компенсації за пошкоджене або втрачене майно постраждалих громадян України в результаті збройної агресії.

Список літератури

Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 326, Дата оновлення 03.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>

Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 03.08.2023 р. №1706-VII, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 23.02.2023 р. № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text>

Рішення Тростянецького районного суду Сумської області по кримінальній справі 588/1072/22, від 09.05.2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110714705>

УДК 341.1/8:341.24(477)

Вишковська Валентина,
кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри права
Дубенська філія Університету Україна
vushkovska@ukr.net
<https://orcid.org/0009-0000-9618-3961>

Пікалюк Світлана,
старший викладач, завідувачка кафедри права та фінансів,
Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»
pikalyuksvetlana2017@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7035-9527>

Попов Анатолій,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права та фінансів
Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»
popov_anatolii@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-1285-9296>

ПРО ДЕЯКІ ПІСЛЯВОЄННІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Серед чисельних проблем післявоєнної України, що вимагають вирішення, в правовій площині, на наш погляд, потрібно поставити на перше місце міжнародні. Перш за все, йдеться про встановлення нового світового устрою. Ми вже вказували, що існуюча система